

ACTIEPROGRAMMA BIJ HET ONROENDERFgoedRICHTPLAN VOOR HISTORISCHE LANDGOEDEREN

Het op 15 februari 2024 via ministerieel besluit vastgestelde onroenderfgoedrichtplan voor historische landgoederen (VR 2024 2302 MED.0056) formuleert een toekomstvisie voor de historische landgoederen in Bulskampveld en elders in Vlaanderen. Deze visie is opgebouwd rond zeven ambities. Het actieprogramma bij dit onroenderfgoedrichtplan geeft hier in toepassing van artikel 7.1.5 van het Onroenderfgoeddecreet verder uitvoering aan: *“Aan een onroenderfgoedrichtplan kan een actieprogramma worden gekoppeld. De Vlaamse Regering kan daarvoor de nadere regels bepalen. De Vlaamse Regering verbindt er zich toe een actieprogramma uit te voeren. Een actieprogramma onroerend erfgoed somt de instrumenten en middelen op die ter beschikking staan van de administratieve overheden en die vanuit onroenderfgoeddoogpunt nuttig of noodzakelijk zijn om de toekomstvisie, aandachtspunten en beheersdoelstellingen uit het onroenderfgoedrichtplan te verwezenlijken.”*

Het actieprogramma bij dit onroenderfgoedrichtplan zet de zeven ambities om in zeventien acties. De realisatie daarvan gebeurt door verschillende partners waaronder het agentschap Onroerend Erfgoed (OE), Toerisme Vlaanderen (TVL), het agentschap voor Natuur en Bos (ANB), het agentschap Landbouw en Zeevisserij (ALZ), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), de provincie West-Vlaanderen (W-VL), Westtoer, het Regionaal Landschap Houtland en Polders (RLHP), de Intergemeentelijke Onroenderfgoeddiensten (IOED's) Meetjesland, Radar en Raakvlak, de gemeenten Oostkamp, Beernem, Aalter en Wingene, Herita, het onderzoekscentrum *Futures through Design* (FTD) van de Hogeschool Gent en samen met de ondersteuning van het Aanspreekpunt Privaat Beheer Erfgoed (APB-E) (bestaande uit Landelijk Vlaanderen en de Historische Woonsteden en Tuinen van België).

Het onroenderfgoedrichtplan Historische Landgoederen is een thematisch richtplan met een gebiedsfocus. Dit betekent dat, doorheen het volledige traject, een focus op het landschapspark Bulskampveld helpt om stappen te zetten met een impact op het volledige Vlaamse grondgebied. De perimeterafbakening van het onroenderfgoedrichtplan valt samen met die van het landinrichtingsproject Bulskampveld. Een deel van de acties bevindt zich daarom binnen deze perimeter. Dit betreft vooral de acties met de lokale partners. Een deel van de acties beperkt zich niet tot deze perimeter. Dit zijn acties die zich richten op het thematisch aspect van het richtplan en dus inwerken op alle landgoederen in Vlaanderen.

Vermits de opmaak van dit actieprogramma plaatsvindt aan het einde van een regeerperiode, en met beperkte tijdsomvang, is dit actieprogramma te beschouwen als een eerste stap richting de realisatie van een volgend actieprogramma. Het is geenszins te beschouwen als een definitieve lijst van mogelijke acties die uit de ambities van het onroenderfgoedrichtplan voortvloeien.

Een deel van deze acties zijn *quick wins* die inspelen op bestaande dynamieken en de mogelijkheid van de verschillende partners op korte termijn. Tegelijk bevat dit eerste actieprogramma de klijntlijnen voor een aantal strategische acties, die als hefboom dienen om meer ingrijpende acties op termijn mogelijk te maken. Een voorbeeld van een dergelijke strategische actie is de *'beleidsveldoverschrijdende pilootwerking op landgoederen in private en publieke eigendom'*.

Deze nota groepeerde het actieprogramma in drie groepen gelinkt aan de ambities van het onroenderfgoedrichtplan. Groep één valt samen met ambitie één: *Maatwerk en generieke regelgeving met landgoedspecifieke invulling*. Groep twee valt samen met ambitie zes: *Kennisontsluiting en ondersteuning*. Groep drie valt samen met ambitie zeven: *We bouwen aan vertrouwen en spreken dezelfde taal*. Er werd specifiek voor deze indeling gekozen omdat de ambities één, zes en zeven eerder een methode beschrijven om de landgoedsector te versterken en

ambities twee tot vijf eerder bepaalde kenmerken van een landgoed beschrijven die we naar de toekomst toe willen versterken: plekken waar publiek/privaat in evenwicht is, plekken van innovatie met een eigen identiteit, multifunctionele plekken, plekken die verschillende onderdelen samenbrengen in een eenheid van beheer. Deze indeling komt voort uit de tussentijdse gesprekken en de soorten acties die tot ontwikkeling kwamen. Het spreekt voor zich dat een volgend actieprogramma een andere structuur kan hanteren.

Tabel 1 geeft een overzicht hoe de acties zich relateren aan de ambities. De meeste acties dragen bij aan verschillende ambities. Tabel 2 duidt hoe de verschillende acties als hefboom kunnen dienen om toekomstige acties mogelijk te maken.

Dit actieprogramma zal periodiek geëvalueerd worden. Een eerste evaluatie van het actieprogramma is gepland in het werkingsjaar 2025-2026 wat kan resulteren in het bijsturen van de acties of het formuleren van nieuwe acties.

Duiding:

- In dit actieprogramma wordt met de verwijzing 'landgoed' steeds bedoeld 'historisch landgoed'.
- Omdat het Bulskampveld lokaal en door de Provincie West-Vlaanderen al meerdere jaren als 'Landschapspark' omschreven wordt nemen we deze benaming op uitdrukkelijke vraag van de provincie hier over. De Memorie van Toelichting bij het Ontwerpdecreet houdende de Vlaamse Parken en algemene landschapszorg stelt dat "als een gebied al de term 'landschapspark' gebruikt, dan kan dat niet worden verhinderd op basis van het ontwerp van decreet. Het wordt echter niet erkend in de zin van dit ontwerp van decreet." Het Bulskampveld verkrijgt met het gebruik van deze benaming dus zeker niet de erkenning als Landschapspark in de zin van het Vlaamse Decreet van 9 juni 2023 houdende de Vlaamse Parken en algemene landschapszorg.
- APB-E: het Aanspreekpunt Privaat Beheer - Erfgoed. Dit is de feitelijke vereniging waartoe 'Historische Woonsteden en Tuinen van België' en 'Landelijk Vlaanderen' behoren. Deze twee verenigingen engageren zich gezamenlijk en evenwichtig in de acties waar ze vermeld worden.
- Sommige acties worden ondersteund door specifieke stakeholders die participeerden in het traject dat leidde tot het onroerenderfgoedrichtplan Historische Landgoederen. Hoewel deze stakeholders geen formele partners zijn, formuleerden ze een duidelijk engagement om de actie waarbij ze vermeld worden mee te ondersteunen.
- Onderlijningen zijn verwijzingen naar concrete aansluitende acties of mogelijke vervolgacties voor een volgend actieprogramma.

Tabel 1: actieprogramma afgewogen t.o.v. de ambities.

nr	Actie	Ambitie						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Beleidsveldoverschrijdende pilootwerking op landgoederen in private en publieke eigendom							
2	Het begrip 'historisch landgoed' inbrengen in de Landschapsatlas / de Inventaris onroerend erfgoed							
3	Verkenkende studie 'naar een geïntegreerde aanpak voor landgoederen in Vlaanderen'							
4	Verkenning verankering 'landgoederen in ruimtelijk beleid'							
5	Beleidsvaluatie van bestaande structurele overlegorganen op niveau van het landgoed							
6	Ontsluiten van voorbeeldsjablonen kader- en realisatieovereenkomst voor landgoederen							
7	Uitwerking gebiedsgerichte visie landgoederen in landschapspark Bulskampveld							
8	Capteren noden landgoedbeheerder op gemeentelijk niveau							
9	Het actualiseren van de landschappelijke gehelen in het Bulskampveld in de Landschapsatlas							
10	Delen van <i>good practices</i> in landgoed-specifiek beleid en PPS op gemeentelijk niveau							
11	Kennisdeling over maatschappelijk en innovatief ondernemerschap							
12	Organisatie van netwerk- en kennissessies							
13	Bestaande samenwerkingsverbanden m.b.t. landgoederen worden ondersteund							
14	Kennisdeling nieuwe inzichten vanuit het project 'proeftuinen Brugse Ommeland'							
15	Oprichting van een werkgroep landgoederen in het landschapspark Bulskampveld							
16	Het herwaarderingsfestival <i>Stories Unfold</i> versterkt en inspireert de landgoedsector en de lokale gemeenschap							
17	Het uitwerken van promotionele tools met betrekking tot landgoederen							

 Prioritaire, strategische actie
 Normale actie
 Quick Win

 Hoofddoel
 Nevendoel

Ambitie 1: We leveren maatwerk en geven generieke regelgeving een landgoedspecifieke invulling.

Ambitie 2: We bevorderen maatschappelijk verantwoord ondernemerschap op historische landgoederen.

Ambitie 3: We geven ruimte aan innovatie en ontwikkeling die aansluit bij de ziel van de plek.

Ambitie 4: We stimuleren de multifunctionaliteit van historische landgoederen.

Ambitie 5: We versterken de eenheid van beheer van historische landgoederen.

Ambitie 6: We ondersteunen eigenaren en beheerders in het duurzaam beheer van historische landgoederen.

Ambitie 7: We bouwen aan vertrouwen en spreken dezelfde taal.

**DE ACTIES VOOR HET REALISEREN VAN DE ZEVEN AMBITIES VOOR DE HISTORISCHE LANDGOEDEREN IN
VLAANDEREN (FOCUS GEBIED LANDSCHAPSPARK BULSKAMPVELD)**

1. MAATWERK EN GENERIEKE REGELGEVING MET EEN LANDGOEDSPECIFIEKE INVULLING

Bij dit eerste thema worden verkenningen uitgevoerd met betrekking tot toekomstig landgoedbeleid en het instrumentarium op Vlaams niveau. Met enkele acties worden ook stappen gezet om tot een landgoedbeleid te komen op regionaal en gemeentelijk niveau.

Actie 1: Beleidsveldoverschrijdende pilootwerking op landgoederen in private en publieke eigendom voorbereiden. (TVL, OE, ANB, ALZ, Herita, APB-E)

In deze actie is het de bedoeling om via een beleidsveldoverschrijdende pilootwerking verkenningen uit te voeren voor het toekomstig landgoedbeleid op Vlaams niveau. Vanuit de betrokken instanties wordt een meerjarige pilootwerking opgestart op een aantal landgoederen in private (APB-E) en publieke eigendom (Herita, TVL, ANB, Kempens Landschap,...). Een centrale vraag die via deze pilootwerking wordt behandeld, is: hoe kunnen landgoederen in de mogelijkheid worden gesteld om, vanuit hun eigenheid en waarden, bij te dragen aan maatschappelijke uitdagingen voor de toekomst? Deze uitdagingen situeren zich o.a. op het vlak van erfgoedzorg, natuurbewoud en -ontwikkeling, duurzame land- en bosbouw, duurzaam jacht- en wildbeheer, toeristische en recreatieve ontwikkeling, evenals klimaatdoelstellingen en energietransities. Dit ligt ook in lijn met de filosofie van *'Reizen naar Morgen'* van Toerisme Vlaanderen. Deze pilootwerking vertrekt vanuit een tiental concrete sites die geselecteerd zullen worden aan de hand van wel gekozen criteria. Hierbij zal de diversiteit van landgoederen, partners en de ruimtelijke spreiding bewaakt worden alsook de koppeling met de 'zes kansrijke verhaallijnen' zoals beschreven in de studie 'Erfgoed als hefboom' besteld door Onroerend Erfgoed en met de Vlaamse parken. Er wordt tijdens de voorbereiding eveneens onderzocht in welke mate het verhaal van 'natuurweefselplanning' van het Agentschap voor Natuur en Bos versterkend kan werken voor deze pilootwerking.

Deze pilootwerking heeft drie doelstellingen:

- Als eerste het ontwikkelen van een modeltraject, met bijhorende suggesties van een instrumentarium, voor landgoederen die willen innoveren en een maatschappelijke meerwaarde genereren. Afhankelijk van de doelstellingen, de eigenheid van de plek en de specifieke context, zal dit gaan over gewenste maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe verdienmodellen en andere innovaties. Belangrijke aandacht gaat naar het capteren van de ziel van de plek en hoe deze inwerkt op het traject. Er wordt in deze pilootwerking verkend hoe het bestaande wettelijke instrumentarium hier kan op inspelen om vervolgens tot aanvulling of bijsturing te komen. De ontwikkeling van dit modeltraject vertrekt vanuit de expertise van de betrokken partners en ervaring met eigen sites en zal verlopen via hands-on experiment op de geselecteerde pilootsites. Zo zal bijvoorbeeld Toerisme Vlaanderen de principes van *'Reizen naar Morgen'* die het in de praktijk brengt op de eigen sites ook als leidraad meegeven voor de andere pilootsites in het traject.
- Als tweede doel informeert deze pilootwerking de eigen werking en mogelijke (structurele) samenwerking van de betrokken instanties. Zo zal het agentschap Onroerend Erfgoed zijn rol als co-creator in een ontwikkelingsproces verkennen en onderzoeken en samen met de partners bekijken hoe ze deze gedeelde rol geïntegreerd kunnen benaderen. Belangrijk hierin is de analyse van de huidige samenwerking met identificatie van conflicten op het terrein en het ontwikkelen van een gedeeld begrip. Dit zal gebeuren via de pilootsites uit het traject alsook door selectie van extra exemplarische cases. De

betrokkenheid van Herita en APB-E vormt de aanleiding om een (structurele) samenwerking met deze partners verder vorm te geven.

- Door via deze pilootwerking zelf projectmatig aan de slag te gaan in coöperatie met de beheerders zullen de betrokken overheidsinstanties eigenhandig ervaring opdoen met betrekking tot het voorgestelde beleid. Zo ontstaat kennisopbouw die terugvloeit in de verdere beleidsontwikkeling voor landgoederen. Als derde doel laat deze pilootwerking toe bepaalde gesuggereerde acties binnen het voortraject van het richtplan verder te verkennen alvorens hier vervolgens doelgericht beslissingen en volgende stappen in te zetten in de vorm van een afzonderlijk geformuleerde actie. Deze pilootwerking functioneert op dit vlak als mobilisator voor de toekomstige werking van dit onroerenderfgoedrichtplan.

Aandachtspunten:

- Om tot een selectie van pilootsites te komen (aan welke criteria moet een landgoed voldoen om in aanmerking te komen?) zal het nodig zijn 'landgoed' als term functioneel en ruimtelijk te definiëren. Dit kan de aanleiding zijn om in een tweede actieprogramma een brede definitie voor het begrip 'landgoed' uit te werken en structureel te verankeren bij de betrokken partijen en andere Vlaamse instanties. Dit kan verder uitgewerkt worden binnen actie twee van dit programma.
- Via een verkennende studie wordt het instrument van 'Whole Estate Plans' (actie drie) verkend. Dit zal een draft methodiek opleveren die in het kader van deze pilootwerking verder verfijnd en getest zal worden op de verschillende pilootsites. In deze pilootwerking kan dit bovendien gekoppeld worden aan flankerende instrumenten zoals de landgoedbiografie (inclusief de juridische inbedding van het landgoed), de participatieve waardering van landgoederen en het afwegingskader recreatief medegebruik.
- In deze pilootwerking is het de bedoeling eigenhandig ervaring op te doen in de noodzaak tot het op elkaar afstemmen van sectorale premie- en subsidiestelsels. Hierin is het relevant te verkennen indien een terugkerende thematische cross-sectorale oproep, advies op maat of een andere vorm van tijdelijke ondersteuning geschikt is om beleidsdoelstellingen met betrekking tot landgoederen geïntegreerd te realiseren.
- Deze pilootwerking zal een beter inzicht geven in de ruimtelijke conflicten op landgoederen. Het vult hierbij actie vier aan en kan in een vervolgotraject aanleiding geven tot het opstarten van een samenwerking met het Departement Omgeving, alsook suggesties formuleren voor wijzigingen aan de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) en verkennen of het instellen van regelluwe zones een geschikt instrument kan zijn in het (tijdelijk) vermijden van ruimtelijke conflicten.

Deze actie omvat concreet het voorbereidende werk om tot deze pilootwerking te komen (afstemmen doelstellingen met de partners, selectiecriteria, methodiek pilootwerking, noodzakelijke budget,...) om in een volgende stap deze pilootwerking effectief op te starten.

Actie 2 - Het begrip 'historisch landgoed' inbrengen in de Landschapsatlas / de Inventaris onroerend erfgoed. (OE)

Het agentschap Onroerend Erfgoed zal het begrip 'landgoederen' beter inbedden in de Inventaris onroerend erfgoed. Hiervoor wordt de thesaurusterm 'kasteeldomeinen', als één van de mogelijke invullingen van het begrip 'landgoederen' (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114>), dieper uitgewerkt. De bijhorende scope nota zal worden verfijnd met specifieke aandacht voor de kenmerken zoals geformuleerd in het onroerenderfgoedrichtplan. De toekenning van de thesaurusterm zal vervolgens binnen de landschappelijke gehelen en als onderdeel van de

Landschapsatlas worden geactualiseerd. Hierbij zal het onderscheid tussen (historische) tuinen en parken en (historische) landgoederen worden verduidelijkt. Gelijktijdig zullen ook verbeterde relaties worden gelegd met andere objecten in de inventaris die een historische link hebben met het betreffende landgoed en met de soms diepgaande studies die opgesteld zijn in het kader van de beschermingsdossiers. Het resultaat van deze actie zal toelaten om het begrip 'landgoed' beter doorzoekbaar te maken binnen de Inventaris onroerend erfgoed en de spreiding ervan in Vlaanderen beter zichtbaar te maken. Bovendien faciliteert deze actie toekomstig landgoedspecifiek beleid op provinciaal en gemeentelijk niveau. In een vervolgtraject kan ook verkend worden hoe deze definitie van landgoed kan neerdalen in het bredere erfgoed-instrumentarium en daarbuiten.

Parallel zal, naar analogie met de tekst rond 'historische tuinen en parken' (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/146>), een thematekst worden uitgewerkt die het begrip 'landgoederen' inhoudelijk toelicht. Daaraan kunnen vervolgens exemplarische erfgoedobjecten als voorbeeld worden gekoppeld zodat de thematekst als informatiepagina kan worden gebruikt.

Actie 3 - Verkennende studie naar een geïntegreerde aanpak voor landgoederen in Vlaanderen. (ANB, OE, TVL, ALZ, APB-E)

Het Agentschap voor Natuur en Bos verkent, in het kader van de erkenning van Vlaamse Parken, hoe een geïntegreerde aanpak van landgoedbeheer vorm kan krijgen en ondersteund kan worden. De uitwerking hiervan gebeurt in samenwerking met het agentschap Onroerend Erfgoed, het agentschap Landbouw en Zeevisserij, Toerisme Vlaanderen en in overleg met andere stakeholders waaronder het Aanspreekpunt Privaat Beheer Erfgoed. Het geïntegreerde beheerplan (met de focus op erfgoed- en natuurwaarden) komt hier reeds ten dele aan tegemoet. Niettemin is er ook nood aan een instrument dat vertrekt vanuit de bredere multifunctionaliteit van landgoederen (o.a. erfgoed, natuur, bosbouw, landbouw, jacht, wildbeheer en toeristische ontsluiting). Een dergelijk instrument vertrekt vanuit een toekomstvisie. Het heeft tot doel dat landgoedbeheerders een integraal toekomsttraject kunnen uittekenen, vertrekkend vanuit potenties, belemmeringen en kansen (inclusief de financiële aspecten).

Deze verkennende studie heeft tot doel om te kijken hoe het instrument '*Whole Estate Plans*' uit het Verenigd Koninkrijk hieraan tegemoet kan komen. Het project start met een literatuuranalyse van '*Whole Estate Plans*' en van gelijksoortige verkennende Vlaamse studies uit het verleden. Dit leidt tot een vertaling van '*Whole Estate Plans*' naar Vlaanderen. Vervolgens wordt dit nieuwe instrument uitgetest op een landgoed in Vlaanderen om de verschillende mogelijkheden en knelpunten van dit instrument beter te begrijpen. Die leerervaring moet leiden tot aanpassingen in de vooropgestelde aanpak, zodanig dat er een helder beeld komt van hoe '*Whole Estate Plans*' toegepast kunnen worden in Vlaanderen.

Volgende vragen worden behandeld in deze studie: (1) werkt een '*Whole Estate Plan*' op maat van één landeigenaar of kan dit een plan zijn waaronder verschillende landgoederen ressorteren, (2) welke vormvereisten zijn hiervoor wenselijk en nuttig, (3), hoe kunnen de verschillende thema's op een bevattelijke manier samengebracht worden, (4) hoe worden financieel-economische aspecten hierin meegenomen, (5) is het zinvol om het concept ecosysteemdiensten hierin te incorporeren, (6) wat is het verband van dit instrument met reeds bestaande beheerinstrumenten, (7) hoe kan dit instrument leiden tot meer wederzijds begrip en het toewerken naar gemeenschappelijke doelstellingen en (8) wat zijn de randvoorwaarden voor een goed procesverloop.

Actie 4 – Verkenning verankering landgoederen in ruimtelijk beleid. (TVL, OE, ALZ, Herita, APB-E)

Deze actie verkent hoe historische landgoederen als typologie mogelijk vertaald kunnen worden naar het ruimtelijk instrumentarium en doet dit via twee sporen.

- APB-E brengt de onderbenutte mogelijkheden van het bestaande ruimtelijke beleidsinstrumentarium en de regelgeving van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) in kaart om de typologie van het landgoed te vertalen in ruimtelijk beleid. Het doet dit door middel van *good practices* die het, in samenwerking met het agentschap Onroerend Erfgoed, ontsluit op de website van het onroerenderfgoedrichtplan. In deze analyse wordt ook aandacht besteed aan de knelpunten om vervolgens de *quick wins* in deze knelpunten te identificeren. Dit rapport informeert landgoedbeheerders en openbare besturen over de huidige ruimtelijke mogelijkheden en geeft richting voor te nemen vervolgacties.
- Toerisme Vlaanderen, Herita (en Kempens Landschap) zullen op de eigen sites verkennen hoe specifieke dynamieken en noden van een landgoed een gepaste ruimtelijke verankering zouden kunnen krijgen. Zo zullen ze bijvoorbeeld de ontwikkeling van een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor een bepaalde site in eigen beheer aanwenden als kans om algemene voorschriften en *good practices* te ontwikkelen voor andere sites in Vlaanderen. Via enkele *good practices* worden de verschillende methodieken en voorschriften in kaart gebracht en wordt onderzocht hoe deze vertaald kunnen worden voorbij de specifieke context. Via de ontwikkeling van de RUP's op eigen sites zal een handleiding ontwikkeld worden om beheerders en gemeenten te informeren hoe specifieke voorschriften het ruimtelijk functioneren en de ruimtelijke eigenheid kunnen vrijwaren. Deze handleiding wordt o.a. onder de aandacht gebracht via de website van het onroerenderfgoedrichtplan.

Deze actie heeft als doel de onderbenutte mogelijkheden of de knelpunten van het ruimtelijk instrumentarium aan de oppervlakte te brengen, te ontsluiten en toe te werken naar een samenwerking met het departement Omgeving om een verdere vertaling van de typologie landgoed in het ruimtelijk beleid mogelijk te maken. Verder kan de opgebouwde expertise en samenwerking aanleiding geven stappen te zetten in het oprichten van een expertisecentrum (in samenhang met actie 6).

Actie 5 - Beleidsevaluatie van bestaande structurele overlegorganen op niveau van het landgoed. (OE, APB-E)

Deze actie heeft tot doel om positieve en negatieve ervaringen rond structurele overlegorganen te evalueren om dit mee te nemen in toekomstige uitwerkingen van overlegorganen. Het agentschap Onroerend Erfgoed evalueert hierbij het bestaande instrument '[beheercommissie](#)' met betrekking tot landgoederen. Hiervoor worden de beheercommissies op publieke en private landgoederen in kaart gebracht om deze vervolgens, via *case studies*, te evalueren. Het Aanspreekpunt Privaat Beheer Erfgoed ondersteunt door het aanbrengen van de concrete ervaringen vanuit private beheerders en het meehelpen in de afbakening van de evaluatiemethodologie.

De hoofdtaak van begeleidende organen bestaat uit de uitwerking en de begeleiding van beheerdoelstellingen opgenomen in goedgekeurde beheerplannen en in het realiseren van kaderovereenkomsten met de overheid. De opvolging en evaluatie van de effectiviteit van genomen maatregelen behoort ook tot het takenpakket van de begeleiding. De begeleiding staat ook in voor de structurering en organisatie van overleg tussen verschillende eigenaars, gebruikers en beheerders van beschermde erfgoedensembles of natuurdomeinen. Bijzondere aandacht gaat naar de rol die zo een instrument kan spelen in het bewaken van de landschappelijke eenheid (eenheid van beheer) alsook het vereenvoudigen van het beheer (bevorderen transversale aanpak, versoepelen vergunningentraject door voorbesprekingen, ...).

Landschappelijke eenheden die tot een recent verleden een historische landgoed vormden en vandaag zowel particuliere als publieke of semi-publieke beheerders tellen, met een wens tot samenwerking, kunnen een geschikte case vormen om parallel hun (nood aan) structureel overleg te evalueren.

Op basis van deze evaluatie wordt bekeken in hoeverre het instrument van beheercommissies, of een ander structureel overlegorgaan op niveau van het landgoed, ingezet kan worden voor het duurzaam beheer en het bouwen aan vertrouwen.

Deze evaluatie informeert de nood aan en de mogelijke vorm van een structureel overleg in de uitwerking van de '*Whole Estate Plans*'.

Actie 6 - Ontsluiten van voorbeeldsjablonen 'kader- en realisatieovereenkomst voor landgoederen'. (APB-E, Herita en OE).

Om private belangen op de vele private landgoederen in Vlaanderen beter af te stemmen met publieke belangen is het nodig in te zetten op publiek-private samenwerkingsvormen. Deze actie wenst het gebruik van kader- en realisatieovereenkomsten te stimuleren door goede voorbeelden te delen en modeldocumenten op te maken.

Een kaderovereenkomst is een eerste belangrijke stap in een betere afstemming en het toewerken naar gedeelde doelstellingen vanuit de visie en het beheerplan ontwikkeld voor een landgoed. Dit bredere kader vormt een basis om vervolgens realisatieovereenkomsten op te maken waarin gedetailleerde afspraken worden vastgelegd met betrekking tot de uitvoering van de verschillende deelaspecten van de kaderovereenkomst.

Om beide instrumenten te ontsluiten zal APB-E een algemeen sjabloon delen van een kader- en realisatieovereenkomst voor landgoederen en een korte begeleidende tekst die de mogelijkheden van dit instrument aantoont. Het sjabloon kan flexibel ingevuld worden naargelang de doelstellingen van elk landgoed. APB-E doet hiervoor een beroep op zijn eigen ervaringen met dit type van overeenkomsten.

In een volgende stap wordt het sjabloon besproken met andere actoren, waaronder Herita en Kempens Landschap die nu of in de toekomst bij het onroerenderfgoedrichtplan betrokken zijn of kunnen worden. Herita zal bovendien haar eigen kaderovereenkomst evalueren en hieruit lessen destilleren relevant voor dit sjabloon dat zich richt op de afspraak tussen één private site en een respectievelijke gemeente. De begeleidende tekst en het uiteindelijke sjabloon zullen finaal ontsloten worden via de website van het onroerenderfgoedrichtplan Historische Landgoederen. Het ontsluiten van deze documenten heeft als doel PPS-constructies te initiëren, wat in een volgend actieprogramma verder kan gestimuleerd worden. De opgebouwde expertise en samenwerking kan verder gezet worden door kennis te ontsluiten met betrekking tot alle aspecten van het landgoedbeheer (syllabus landgoedbeheer) en kan aanleiding geven om stappen te zetten in het oprichten van een expertisecentrum (in samenhang met actie 4).

Actie 7 - Uitwerking gebiedsgerichte visie landgoederen in landschapspark Bulskampveld. (W-VL, RLHP, Westtoer, ALZ)

Het doel van de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte visie voor de landgoederen in Bulskampveld is tweeledig. Ten eerste is het de bedoeling om een kader te scheppen waarbinnen beheerders actie kunnen ondernemen om hun landgoed naar de toekomst toe te behouden en te ontwikkelen. Ten tweede is het de bedoeling om de landgoederen opnieuw een voorname rol te geven binnen de regio op het vlak van erfgoed, beleving, innovatie, landschap, biodiversiteit, klimaatadaptatie, en verder. De uitwerking van deze visie gebeurt in nauw overleg met de beheerders en andere stakeholders binnen het landschapspark Bulskampveld.

Binnen deze actie zal de nog op te richten werkgroep landgoederen (actie 15) zich in eerste instantie buigen over de nood aan- en de reikwijdte van een gebiedsgerichte visie landgoederen binnen het Landschapspark Bulskampveld.

Actie 8 - Capteren noden landgoedbeheerder op gemeentelijk niveau. *(IOED Raakvlak en IOED Radar, gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter)*

Op gemeentelijk niveau wordt per gemeente een overlegmoment gepland met alle landgoedbeheerders uit het grondgebied om huidige en toekomstige noden in kaart te brengen. Deze input wordt gebruikt om te evalueren hoe de ambities van het richtplan vorm kunnen krijgen binnen het afgebakend grondgebied van de betreffende gemeenten. Via deze stap worden de acties geprioriteerd die in een volgend actieprogramma ondersteund kunnen worden door de lokale besturen.

Actie 9 - Het actualiseren van de landschappelijke gehelen in het Bulskampveld in de Landschapsatlas. *(OE, ALZ)*

Dankzij de afbakening van het onroerenderfgoedrichtplan Historische landgoederen met de perimeter Bulskampveld, is het binnen dit gebied mogelijk om een erfgoedlandschap af te bakenen wanneer een ruimtelijk uitvoeringsplan wordt opgemaakt. Dit betekent dat de initiatiefnemer van een toekomstig RUP een overdruk kan voorstellen met specifieke aandacht en voorschriften voor de historische kenmerken in dit gebied. Om mogelijke toekomstige uitvoeringsplannen voldoende te stofferen is het nodig de landschappelijke gehelen binnen deze perimeter te actualiseren. Deze actualisatie wordt uitgevoerd door het agentschap Onroerend Erfgoed in 2024-2025 en zal extra aandacht besteden aan hoe een historisch landgoed in dit onroerenderfgoedrichtplan wordt begrepen.

Actie 10 - Delen van good practices rond landgoed-specifiek beleid en publiek-private samenwerking op gemeentelijk niveau. *(IOED Raakvlak, IOED Radar en IOED Meetjesland, gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter, FTD)*

Hoewel landgoederen een positieve impact (kunnen) hebben op hun directe omgeving, vertaalt dit zich vandaag slechts in beperkte mate in een stimulerend gemeentelijk beleid. Door gemeenten te informeren over de kansen en mogelijkheden om landgoederen te betrekken in het beleid, probeert deze actie hier verandering in te brengen. Voor de betrokken gemeenten in het onroerenderfgoedrichtplan worden daarom infosessies georganiseerd die een inzicht geven in de vele vormen en opportuniteiten horende bij een samenwerking met landgoedbeheerders. Dit ten eerste via een focus op *good practices* met betrekking tot PPS uit binnen- en buitenland alsook een exploratie over hoe het bestaande instrumentarium landgoed-specifiek kan ingezet worden. Ten tweede is het de intentie deze info tentatief te vertalen naar een specifieke case op het grondgebied. De betrokken IOED's nemen de organisatie van deze sessies op zich en het onderzoekscentrum *Futures through Design* werkt deze sessies inhoudelijk uit. Deze actie kan in een volgende stap van het actieprogramma leiden tot structureel overleg met de landgoedbeheerders van de gemeente en/of tot concrete PPS-constructies. Bovendien kan na evaluatie beslist worden om deze informatiesessies structureel te organiseren en dit voor het volledige werkingsgebied van de betrokken IOED's.

2. KENNISONTSLUITING EN ONDERSTEUNING

In dit tweede thema worden alle activiteiten verzameld die kennisontsluiting en -deling als voornaamste doel hebben.

Actie 11 - Kennisdeling over maatschappelijk en innovatief ondernemerschap. (FTD)

Deze actie bestaat uit (1) het opzetten van een online platform met een focus op de herontwikkeling van landgoederen en (2) het aanbieden van doelgericht advies voor innovatieve ontwikkelingsmogelijkheden op landgoederen in Vlaanderen.

Vanuit het onderzoeksteam dat werkt rond landgoederen aan de HOGENT wordt in 2024-2025 een online platform (website) opgezet over de herontwikkeling van landgoederen. Doel van het platform is om de versnipperde (en moeilijk toegankelijke) kennis uit binnen- en buitenland over dit onderwerp zoveel mogelijk te bundelen en toegankelijk te maken voor alle betrokken stakeholders, waaronder beleidsmakers, specialisten en landgoedbeheerders. De *good practices* op het platform zullen overlappen met verschillende thematieken die binnen de ambities van het onroerenderfgoedrichtplan aan bod komen, zoals maatschappelijk ondernemerschap, innovatie, werken met de ziel van de plek, multifunctionaliteit en bouwen aan vertrouwen.

Om meer doelgericht landgoedbeheerders te ondersteunen in nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden worden er door het onderzoeksteam één op één gesprekken aangeboden voor landgoedbeheerders die zoeken naar nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. Dit doen we door middel van het instrument [Blikopener](#), dat tot doel heeft om de kennisdoorstroom vanuit hogescholen naar bedrijven en organisaties te stimuleren. De mogelijkheden die we zullen aanbieden voor landgoedbeheerders zijn (1) intakegesprekken, (2) eerstelijnsadviezen en (3) thematafel. Een intakegesprek komt op expliciete vraag van de landgoedbeheerder om samen een idee of problematiek rond een bepaald landgoed te verkennen en dat helder te krijgen. Een eerstelijnsadvies wordt in het ideale geval gecombineerd met een terreinbezoek, waarbij er vanuit *Futures through Design* een halve dag praktijkgericht advies wordt gegeven over de aanpak van een specifieke problematiek of idee. Een thematafel is een collectieve sessie gebaseerd op de nood van één of meerdere werkveldpartners. Het brengt landgoedbeheerders in contact met specifieke werkveldpartners om kennisuitwisseling te bevorderen volgens een specifiek thema.

Actie 12 - Organisatie van netwerk- en kennissessies. (TVL, OE, Westtoer)

Er worden per jaar twee netwerk- en kennissessies georganiseerd door Toerisme Vlaanderen in samenwerking met het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze sessies richten zich op de landgoedbeheerder en brede landgoedsector in Vlaanderen. Thematisch zal dit initieel gekoppeld worden aan de andere acties in dit actieprogramma. Ook kan het een aanzet zijn voor toekomstige thema's om mee te nemen in een volgende actieprogramma. Deze sessies behandelen de totaliteit van het landgoed en hebben als doel de landgoedbeheerder te versterken in het beheer van een gezond landgoed met een minimale publiekswerking. Een nevensdoel is informele stappen te zetten richting de ontwikkeling van een volgend actieprogramma. De sites in eigen beheer worden in deze sessies reflectief ingezet en nemen tijdens deze sessies steeds een gelijksoortige rol op.

Westtoer zal in het najaar van 2024 een symposium organiseren gericht op de landgoedbeheerders en andere betrokken stakeholders in het Brugse Ommeland. Het symposium kadert binnen het opbouwen van een regionale werking rond landgoederen in het Brugse Ommeland als een vervolg op het Kastelen- en Abdijenjaar 2024. In het symposium wordt er ruimte geboden voor netwerking en om kennis te maken met inspirerende voorbeelden uit binnen- of buitenland. Bovendien zal het symposium ook dienen om landgoederen te inspireren en te activeren richting een publiekswerking.

Actie 13 – Bestaande samenwerkingsverbanden m.b.t. landgoederen worden ondersteund. (TVL, OE, HERITA)

Deze actie zet in op het versterken van de landgoedsector door bestaande netwerken en samenwerkingsverbanden duurzaam te ondersteunen. Dit gaat van initiatieven zoals [VESTA](#) tot bijvoorbeeld het netwerk van Open Monumentendag. Samen met deze netwerken wordt verkend hoe ze vorm kunnen geven aan de ambities van het onroerenderfgoedrichtplan en welke ondersteuning noodzakelijk is om dit uit te voeren. Zo kan bijvoorbeeld onderzocht worden hoe een eenmalige openstelling van een landgoed een moment van experiment kan zijn met betrekking tot toekomstgerichte publiekswerking op landgoederen in Vlaanderen. Alle netwerken en samenwerkingsverbanden worden in kaart gebracht, de noden van deze initiatieven worden gecapteerd en gekoppeld aan de ambities van het onroerenderfgoedrichtplan. Hieruit volgen doelstellingen die vervolgens uitgewerkt en gerealiseerd worden. Dit kan vervolgens leiden tot het formuleren van vervolgacties.

Actie 14 - Kennisdeling uit de evaluatie van het project 'Proeftuinen Brugse Ommeland'. (Westtoer)

Het project 'Proeftuinen Brugse Ommeland' heeft tot doel om het erfgoed van en rond kastelen en abdijen nieuw leven in te blazen. Het project heeft een hefboomfunctie voor ogen om nieuwe initiatieven rond duurzame recreatie en toerisme op deze plekken van de grond te krijgen. Voor dit project werden zes projecten (vijf kastelen en één abdij) geselecteerd en financieel ondersteund. De proefprojecten die vandaag lopen zullen duidelijk maken welke activiteiten en ontwikkelingen kansen bieden voor de toekomst, ook voor andere landgoederen. De evaluatie van het programma wordt verwacht in januari 2025. Doel is om het evaluatierapport dan ook te delen met de partners vanuit het onroerenderfgoedrichtplan, zodat de kennis en inzichten vanuit het proeftuinenproject ook in andere initiatieven kunnen worden meegenomen.

3. BOUWEN AAN VERTROUWEN EN SPREKEN VAN DEZELFDE TAAL

In dit laatste thema worden alle acties verzameld die expliciet inzetten op het vergroten van het wederzijdse begrip en vertrouwen alsook het informeren van het brede publiek.

Actie 15 - Oprichting van een werkgroep landgoederen in het landschapspark Bulskampveld. (W-VL)

Uit een eerdere bijeenkomst die werd georganiseerd voor de eigenaars/beheerders van landgoederen in het landschapspark Bulskampveld is gebleken dat er vraag is naar een platform voor eigenaars/beheerders om elkaar en andere stakeholders te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en gezamenlijke doelstellingen te realiseren.

De oprichting van een werkgroep landgoederen in het landschapspark Bulskampveld kan hier een vervolg aan geven. Het is de ambitie om de verschillende stakeholders betrokken bij landgoederen op structurele basis samen te brengen, in het kader van de visie en de ambities voor het Bulskampveldgebied én het onroerendergoedrichtplan. Doel is om te komen tot kwalitatieve ontwikkelingen die het voortbestaan van landgoederen mogelijk maken. Op basis van de conclusies uit de werkgroep kunnen er acties worden ondernomen op het vlak van erfgoedwaarden, het productief en het natuurlijk landschap, waterbeheer, biodiversiteit, de beleving van de inwoners, toeristen en recreanten en tal van andere maatschappelijke uitdagingen waar landgoederen een rol in kunnen spelen. Deze werkgroep zal een rol spelen in het uitwerken van actie zeven, maar is daartoe niet beperkt.

Binnen deze actie zullen de eerste stappen worden gezet om een werkgroep landgoederen op te richten binnen de structuur van de gebiedsgerichte werking.

Actie 16 - Het herwaarderingsfestival *Stories Unfold* versterkt en inspireert de landgoedsector en de lokale gemeenschap. (TVL)

Toerisme Vlaanderen zet het experiment van *Stories Unfold* in de volgende beleidsperiode verder in als een instrument om *hands-on* te experimenteren op niveau van de site en zo bij te dragen tot een duurzame herwaardering van het landgoed. Na een evaluatie van de eerste editie die in 2023 plaatsvond op het Rubenskasteel in Elewijt, is het de doelstelling om in 2026 een nieuwe editie te organiseren op een site in private handen.

Het herwaarderingsfestival wordt geënt op de ziel van de plek. Samen met de lokale gemeenschap wordt een nieuwe dynamiek met betrekking tot de site gerealiseerd. Daarnaast zal Toerisme Vlaanderen deze *hands-on* ervaring gebruiken om de landgoedsector te informeren, te professionaliseren en te innoveren voor wat betreft (tijdelijke) publiekswerking en uitbating.

Actie 17 – Het uitwerken van promotionele tools met betrekking tot landgoederen. (TVL, W-VL)

Deze actie bouwt mee aan het sociaal draagvlak voor alle facetten van het landgoedbeheer en de uniciteit van deze plekken, onder meer door het bezoek- en beleefbaar aanbod beter kenbaar te maken bij het brede publiek (horeca, gidsbeurten, pluktuinen, evenementen, ...).

Toerisme Vlaanderen verkent hiervoor verschillende opties (vb: ontwikkeling reportages over landgoedbeheer) en werkt, vanuit een selectie, promotionele tools uit. Het kastelen- en abdijenjaar in het Brugse Ommeland zal bij het begin van deze actie als focus dienen. Vervolgens zal deze actie zich stapsgewijs op andere provincies en partners richten.

Toerisme Vlaanderen zet ook in op het kenbaar maken van landgoederen met een publiekswerking via promotioneel materiaal met thematische insteek (vb: landgoederen in relatie tot de stad). Dit doet het met ondersteuning van o.a. APB-E, Herita en Kempens Landschap. Toerisme Vlaanderen verkent hierin hoe het ook landgoederen met een beperkte publiekswerking kan opnemen, om zodoende ook de sterktes van dit aanbod mee te professionaliseren. De provincie West-Vlaanderen zal een vervolg op de podcast 'Mijn huis een moNument' aanwenden om het bredere publiek te informeren over het beheer van landgoederen.

Tabel 2: Actieprogramma in relatie tot partners, middelen en doelen.

Actieprogramma 1						Opties voor Actieprogramma 2 (geen verbintenis nu)
N°	Actie	Verantwoordelijke partners	Betrokken partners	Middelen	Resultaat	Mogelijke vervolgacties / strategische uitkomsten
1	Beleidsveldoverschrijdende pilootwerking op landgoederen in private en publieke eigendom voorbereiden	TVL, OE	ANB, Herita, APB-E, Kempens Landschap, ALZ	Reguliere werkmiddelen (dit sluit aan bij voorziene pilootwerking en uitvoering op sites van de partners)	Eerste gedeelde inzichten in mogelijkheden tot creatie van maatschappelijke meerwaarde op pilotsites. Welomschreven project dat de pilootwerking in een volgend actieprogramma kan doen reproduceren.	- o Realisatie van innovaties en maatschappelijk gewenste verdienmodellen op landgoederen. - o Beleidsaanbevelingen over cross-sectorale innovaties en maatschappelijk gewenste verdienmodellen op landgoederen - o Kader voor regelluwe zones voor nieuwe verdienmodellen - o Uitwerken van een RUP-landgoederen - o Bundelen en ontwikkelen van cross-sectorale subsidieoproepen voor maatschappelijke gewenste verdienmodellen op landgoederen - o Op Vlaams niveau voor een definitie van historische landgoederen zorgen - o Kader voor tijdelijke ondersteuning (maatschappelijk gewenst) verdienmodel - o Kennisontsluiting van functionele verweving - o Opmaak van landgoedbiografie die de ziel van de plek en de juridische context in kaart brengt als input voor de ontwikkeling van een visie - o PPS- constructies om noden af te stemmen op maatschappelijke doelen - o Activeren van een publiekswerking op landgoederen - o Betrekken van sociale economie en vrijwilligers bij het beheer van landgoederen - o Opmaak van een draaiboek voor de herwaardering van historische landgoederen.

2	Het begrip 'historisch landgoed' inbrengen in de landschapsatlas / de inventaris onroerend erfgoed	OE		Focus binnen reguliere werking	Historische landgoederen zijn zichtbaar te maken in de Inventaris Onroerend Erfgoed.	- o Op Vlaams niveau voor een gebiedsdekkende inventaris van historische landgoederen zorgen - o Landgoedspecifiek beleid op gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk niveau
3	Verkennde studie 'naar een geïntegreerde aanpak voor landgoederen in Vlaanderen'	ANB	OE, TVL, ALZ, APB-E	Reeds voorzien door het Parkenbureau van de Vlaamse Parken op sites van de partners. De studie maakt deel uit van een externe opdracht "Ondersteuning programma Nationale Parken Vlaanderen, Begeleidingstraject van kandidaten en opstart Vlaams Parkenbureau"	Bruikbaar sjabloon voor Whole estate plan voor Vlaanderen.	- o Opmaak "whole estate plans" vertrekkende vanuit de financiële realiteit van het landgoed - o Kennisontsluiting van functionele verweving - o Grootschalige testing whole estate plans, verankering whole estate plans in Vlaamse wetgeving.
4	Verkenning verankering landgoederen in ruimtelijk beleid	APB-E, TVL, Herita	OE, Kempens Landschap, ALZ, Departement Omgeving	Reguliere werkmiddelen en via eigen sites van de partners	Gedeelde kennis over mogelijke ruimtelijke verankering van landgoederen.	- o Uitwerken van een RUP-landgoederen op streekniveau - o Samenwerking Departement Omgeving - o Vertaling typologie 'landgoed' in ruimtelijk instrumentarium - o Ontwikkeling typevoorschriften CH-overdruk
5	Beleidsvaluatie van bestaande structurele overlegorganen op niveau van het landgoed	OE	APB-E	Reguliere werkmiddelen	Beleidsvaluatie en aanbeveling.	- o Aanpassing instrument beheercommissies - o Opzetten van structurele overlegorganen voor landgoederen - o Structurele dialoog tussen overheid en eigenaren op regioniveau

6	Ontsluiten van voorbeeldsjablonen kader- en realisatieovereenkomst voor landgoederen	APB-E	Herita, OE, Kempens Landschap	Reguliere werkmiddelen	Gedeeld sjabloon voor kader- en realisatieovereenkomst. Concreet voorstel tot het delen van een syllabus en de oprichting van een expertisecentrum voor landgoedbeheer.	- o Implementatie van kader- en realisatieovereenkomsten met het oog op de realisatie van gezamenlijke doelen in een PPS-constructie - o Oprichting van een expertisecentrum voor landgoedbeheer.
7	Uitwerking gebiedsgerichte visie landgoederen in landschapspark Bulskampveld	W-VL	RLHP, Westtoer, IOED Raakvlak, IOED Radar en IOED Meetjesland, de gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter. ALZ, OE, ANB	Reguliere werkmiddelen	Gebiedsvisie voor de concrete landgoederen in Bulskampveld.	- o Structurele dialoog tussen overheid en eigenaren op regioniveau - o Opbouwen van een regionaal netwerk om gezamenlijke doelstellingen te realiseren - o Uitwerken van een RUP-landgoederen op streekniveau - o PPS- constructies om visie te realiseren - o Voorbeeldwerking van ontwikkelen van een gebiedsvisie op landgoederen
8	Capteren noden landgoedbeheerder op gemeentelijk niveau	IOED Raakvlak en Radar, gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter		Reguliere werkmiddelen	Noden van landgoedbeheerders zijn binnen elke gemeente van Bulskampveld in kaart gebracht.	- o Ontwikkelen landgoedvisie op gemeentelijk niveau - o PPS- constructies om noden af te stemmen op maatschappelijke doelen - o Inrichten structureel overleg met beheerders en de gemeente.
9	Het actualiseren van de landschappelijke gehelen in het Bulskampveld in de landschapsatlas	OE	ANB, ALZ, Departement Omgeving	Reguliere werkmiddelen	De landschappelijke gehelen in de landschapsatlas in Bulskampveld zijn actueel.	- o Verdere actualisatie van de typologie landgoederen in de landschapsatlas - o Ontwikkeling van een RUP met afbakening erfgoedlandschap waarin de typologie landgoed exemplarisch wordt opgenomen

10	Delen van good practices landgoed-specifiek beleid en pps op gemeentelijk niveau	IOED Raakvlak, Radar en Meetjesland, gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter.	FTD (HOGENT)	Reguliere werkmiddelen	Gemeenten hebben zicht op goede praktijken van lokaal landgoedbeleid.	- o Opmaken PPS constructies tussen beheerder en gemeente - o Ontwikkeling landgoedvisie op niveau van de gemeente - o Structureel overleg organiseren tussen gemeente en landgoedbeheerders - o Uitwerken van een RUP-landgoederen op niveau van de gemeente
11	Kennisdeling over maatschappelijk & innovatief ondernemerschap	FTD (HOGENT)	APB-E	Reguliere werkmiddelen	Beleidsmakers en landgoedbeheerders zijn op de hoogte van het potentieel aan innovatie en (her)ontwikkeling op landgoederen.	- o Kennis en expertise samenbrengen in expertisecentrum/commissie/kwaliteitskamer/... - o Kennisontsluiting van functionele verweving - o Inspirerende voorbeelden uit binnen- en buitenland delen - o Realisatie van innovaties en maatschappelijk gewenste verdienmodellen op landgoederen. - o Organiseren van stages, vormingen of summer schools
12	Organisatie van netwerk- en kennissessies	TVL, Westtoer	OE	Reguliere werkmiddelen	Netwerking tussen landgoedbeheerders met aandacht voor publieksgerichte werking.	- o Kennis en expertise samenbrengen in expertisecentrum/commissie/kwaliteitskamer/... - o Realisatie van innovaties en maatschappelijk gewenste verdienmodellen op landgoederen.
13	Bestaande samenwerkingsverbanden m.b.t. landgoederen worden ondersteund	TVL, OE, Herita		Reguliere werkmiddelen	Initiatieven die landgoederen ontsluiten zijn afgestemd. Actie die dit duurzaam kan ondersteunen is voorbereid.	- o Bouwen aan vertrouwen - o Activeren van een publiekswerking op landgoederen - o Kader voor tijdelijke ondersteuning van landgoederen die willen evolueren naar een ander (maatschappelijk gewenst) verdienmodel - o Opbouwen van een landgoednetwerk om gemeenschappelijke doelen te realiseren
14	Kennisdeling nieuwe inzichten vanuit het project 'Proeftuinen Brugse Ommeland',	Westtoer		Reguliere werkmiddelen	Inzichten uit dit project zijn gedeeld.	- o Activeren van een publiekswerking op landgoederen - o Realisatie van innovaties en maatschappelijk gewenste verdienmodellen op landgoederen.

15	Oprichting van een werkgroep landgoederen in het landschapspark Bulskampveld	W-VL	RLHP, Westtoer, IOED Raakvlak, Radar en Meetjesland, gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene en Aalter, private lokale beheerders	Reguliere werkmiddelen	Er is een actieve werkgroep 'Landgoederen' binnen de gebiedsgerichte werking van Bulskampveld.	- o Bouwen aan vertrouwen - o Opmaken PPS-constructies - o Uitwerken van een RUP-landgoederen op streekniveau - o Specifieke projectwerking opstarten landgoederen Bulskampveld.
16	Het herwaarderingsfestival Stories Unfold inspireert en versterkt de landgoedsector en de lokale gemeenschap	TVL		Reguliere werkmiddelen	In 2026 vindt een nieuwe editie plaats van Stories Unfold om de landgoedsector verder te inspireren.	- o Regelluwe zones verkennen in het kader van Stories Unfold - o Uitwerken modelstatuut om sociale economie en vrijwilligers makkelijker te betrekken in het beheer van landgoederen (vanuit expertise Stories Unfold)
17	Promotionele ontwikkeling van de typologie 'landgoed'	TVL, W-VL	APB-E, Herita, Kempens Landschap.	Reguliere werkmiddelen	Het bezoek- en beleefbaar aanbod op landgoederen is beter bekend gemaakt bij een breed publiek.	- o Bouwen aan een sociaal draagvlak over landgoederen - o Activeren van een publiekswerking op landgoederen